

<https://doi.org/10.31891/2307-5740-2022-306-3-10>

УДК 379.851

Вікторія ХУДАВЕРДІЄВА

Державний біотехнологічний університет

<https://orcid.org/0000-0002-0100-5079>e-mail: viki75807@gmail.com

Галина ОМЕЛЬЧЕНКО

Державний біотехнологічний університет

<https://orcid.org/0000-0002-1746-2987>e-mail: galinomelchenko@gmail.com

Володимир МЕРЧАНСЬКИЙ

Державний біотехнологічний університет

<https://orcid.org/0000-0003-2870-5902>e-mail: seomvv@gmail.com

ОСОБЛИВОСТІ ТУРОПЕРЕЙТИНГУ ЯК ВИДУ ДІЯЛЬНОСТІ В СУЧАСНИХ КРИЗОВИХ УМОВАХ

Метою даної статті є дослідження особливості туроперейтингу як виду діяльності на туристичному ринку в сучасних кризових умовах, оцінити основні проблемні точки сфери туризму в умовах кризи; систематизувати світовий і вітчизняний досвід підтримки сфери туризму в поточних умовах; оцінити можливі сценарії відновлення сфери туризму з урахуванням заходів, що вживаються державою. Такі особливості туроперейтингу вимагають від топ-менеджменту компанії значних організаторських здібностей, умінь ефективно вести/організувати робочий процес у фірмі. Отже, діяльність туристичного оператора – закономірне поєднання робочих циклів відносно конкретних турів або програм. В статті визначено значущість галузі гостинності і туризму, яка є життєво важливим джерелом доходів за рахунок надходжень від туризму і залучення прямих іноземних інвестицій, а також робочих місць, особливо для жінок і молоді. Початок воєнних дій на території України, закриття в лютому 2022 року кордонів зовнішніх і внутрішніх, не тільки знизило доходи компаній туристичної сфери до нуля, але і призвела в окремих випадках до значних збитків. Організація економічного співробітництва і розвитку (ОЕСР) прогнозує безпрецедентну кризу і скорочення доходів сфери туризму в світі до 45% у випадку, якщо конфлікт продовжиться до вересня, цей показник може досягти 70%. Оскільки сфера туризму є важливою частиною економіки багатьох країн, це приведе до негативного впливу макроекономічних показників країн, в яких сфера туризму найбільш розвинена. Багато країн вжили рішучих заходів з підтримки сфери туризму, проте це може виявитися недостатнім для відновлення туристичного сектора. Однією з головних цілей є підтримка компаній у сфері туризму і їх співробітників.

Ключові слова: туроперейтинг, туристичні агенти, турпродукт, туристичні компанії, туристична діяльність.

Victoriya KHUDAVERDIYEVA,

Galina OMELCHENKO, Volodymyr MERCHANSKYI

Department of tourism of State Biotechnological University

FEATURES OF TOUR RATING AS A TYPE OF ACTIVITY IN MODERN CRISIS CONDITIONS

The purpose of this article is to study the features of tour rating as a type of activity in the tourism market in modern crisis conditions, to assess the main problem areas of tourism in a crisis; to systematize the world and domestic experience of supporting the sphere of tourism in the current conditions; assess possible scenarios for the recovery of tourism, taking into account the measures taken by the state. Such features of tour rating require from the top management of the company significant organizational skills, skills and efficient work process in the company. Thus, the activity of a tour operator is a natural combination of work cycles for specific tours or programs.

The article identifies the importance of hospitality and tourism, which is a vital source of income from tourism and foreign direct investment, as well as jobs, especially for women and youth. The beginning of hostilities on the territory of Ukraine, the closure of the borders of external and internal in February 2022, not only the income of tourism companies to zero, but also led in some cases to significant losses. The Organization for Economic Cooperation and Development (OECD) predicts an unprecedented crisis and a reduction in world tourism revenues to 45%, and if the conflict continues until September, the figure could reach 70%. As tourism is an important part of the economies of many countries, this will have a negative impact on the macroeconomic performance of countries with the most developed tourism. Many countries have taken decisive action to support the tourism sector, but this may not be enough to restore the tourism sector. One of the main goals is to support tourism companies and their employees.

Key words: tour rating, travel agents, travel product, travel companies, travel activity.

Постановка проблеми у загальному вигляді

та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями

Залучення в сферу туристського обслуговування організацій, підприємств і фірм, що надають послуги, а також комплектація цих послуг різноманітних тематичних турів – все це зажадало розвитку специфічного бізнесу – туроперейтингу. Особливості туроперейтингу як виду діяльності на туристичному ринку характеризуються наступними рисами: вона безпосередньо пов'язана з розробкою і складанням туристичних програм і їх апробацією; вона вимагає безпосередньої взаємодії оператора з постачальниками

туристичних послуг (готельні підприємства, перевізники, екскурсійні бюро і т.д.); обов'язково вимагає додаткових зусиль оператора у формуванні кадрового забезпечення кожного турпакуету; наявність у оператора агентської мережі; вимагає безпосередньої участі оператора в організації туру і постійного контролю за якісним виконанням туристичних послуг [1].

Туроперейтинг складається з поєднання циклічних робіт, пов'язаних з розробкою і реалізацією кожного конкретного туру. Цикл робіт оператора можна розбити на наступні етапи: 1) тур-проекування (ґрунтується на результатах маркетингового дослідження потреб туристичного ринку і дослідження конкурентного середовища); 2) тур-планування (ґрунтується на специфіці взаємовідносин оператора і постачальників туристичних послуг); 3) просування туру; 4) збут турпродукту (безпосередньо клієнтам, або через агентську мережу); 5) реалізація туру (організація поїздки і надання туристичних послуг визначених в тур-пакеті) [2].

Цикл робіт з планування і організації кожного виду турів із асортименту оператора по-своєму унікальний, частково незалежний від інших сфер праці персоналу туроператора. Це призводить до того, що багатопрофільні оператори, одночасно пропонуючи декілька варіантів пакетів туру по різних географічних, організують свою діяльність так, щоб якісно і ефективно вести роботу над кожним окремим туром (часто ці роботи ведуться паралельно, причому етапи розробки різних пакетів туру можуть значно відрізнятися один від одного).

За даними Державного агентства розвитку туризму в **країні протягом 2021 року спостерігалось поступове зростання доходів від туристичного збору**. Не дивлячись на всі збитки, понесені туристичною сферою України, відбувалось відновлення і поступове зростання туристичного збору, про що свідчать статистичні дані за 2021 рік. Про це повідомила прес-служба Державного агентства розвитку туризму (ДАРТ). У відомстві уточнили, що за 2021 рік до бюджету країни надійшло 244 млн грн туристичного збору. Цей показник на 86,8% перевищує показник 2020 роки, що склало 130,6 млн грн, а також на 20% вище за аналогічний показник 2019 року – тоді до бюджету поступило 196 млн грн [3].

Одними з перших під час воєнної кризи в Україні під удар потрапили туристичні оператори: вся галузь з початком бойових дій практично зупинилася. Деякі компанії поставили роботу на паузу, інші і зовсім припинили свою діяльність. Є і ті, хто переорієнтувався на інші ринки. Так, один з найбільших туроператорів Join UP! у квітні 2022 року почав діяльність в країнах Балтії: відкрито продажі в Латвію, Литву і Естонію. Місцеві туристи вже можуть бронювати тури до Туреччини, Чорногорії, Албанії і Греції. Відкриття бюро Join Up Baltic в Ризі – один з етапів міжнародного розширення компанії. У зимовому сезоні туристам країн Балтії український туроператор запропонує нові напрями: Шрі-Ланку і Занзібар. «Початок роботи компанії в Балтії – можливість зберегти робочі місця для українців і підтримати економіку країни, оскільки Україна зараз бореться за майбутнє для всіх нас», – сказав **Гедімінас Керіс**, керівник Join Up Baltic. Польоти з Латвії, Литви і Естонії до Туреччини здійснюватимуться на літаках української авіакомпанії SkyUp Airlines під сертифікатом турецької авіакомпанії Tailwind [4].

Формулювання цілей статті

Метою даної статті є дослідження особливості туроперейтингу як виду діяльності на туристичному ринку в сучасних кризових умовах. Такі особливості туроперейтингу вимагають від топ-менеджменту компанії значних організаційних здібностей, умінь ефективно робочий процес у фірмі. Для подібної організації потрібна наявність відповідальних осіб за кожен напрям з числа працюючого персоналу. Отже, діяльність туристичного оператора – закономірне поєднання робочих циклів відносно конкретних турів або програм [5].

Виклад основного матеріалу

У ДАРТ також склали рейтинг країн по сплаті туристичного збору. У лідери увійшли місто Київ і 4 області. **Столиця України поповнила бюджет на 68 млн грн**, Одеська область заробила 26,8 млн грн, третє місце зайняла Львівська – 23 млн грн, четверте – Київська з 15,3 млн грн. На п'ятому місці – Закарпатська область, що заробила 11,7 млн грн. Це удвічі більше в порівнянні з 2020 роком, коли дохід до бюджету регіону склав 5,6 млн грн. За словами глави Державного агентства розвитку туризму України **Мар'ян Олесків**, туристичний збір є найважливішим індикатором розвитку туристичної галузі України. «У 2022 році ми націлені встановити прозорі і чесні правила для всіх учасників ринку. Вірю, що цього року Верховна Рада прийме Закон про туризм, який встановить системні принципи в роботі туристичної галузі, яка, відверто, протягом 30 років розвивалася хаотично. Законопроект стосується і туристичного збору, яким повинні бути наповнені цільові туристичні фонди регіонів. Засоби повинні використовуватися виключно для реалізації стратегії розвитку туризму», – відзначив розділ ДАРТ [3].

З вказаних 244 млн грн туристичного збору 154 млн грн були сплачені юридичними особами і ще 90 млн. – ФОП (фізичними особами підприємцями). Найуспішнішими виявилися літні і осінні місяці 2021 року. Влітку заробили 35% загального річного туристичного збору, а восени – 40%. Відзначимо, що ставка збору встановлюється за рішенням місцевих рад за кожен час тимчасового розміщення в розмірі до 0,5% для внутрішнього туризму і до 5% для в'їзного. На 2021 рік суми склали до 30 грн для внутрішнього туризму і

до 300 грн для в'їзного туризму. У 2021 році кількість іноземців, що перетнули нашої держави, в порівнянні з 2020 роком виросло на 26,3% і склало майже 4,271 млн чоловік. Що стосується українців, то минулого року перетнуло 14,7 млн [3].

У ліцензійний реєстр туроператорів України входить більше тисячі компаній. З них на національному рівні працює близько 100 турфірм, а масовими туроператорами можна назвати трохи більше 20 них. Список надійних туроператорів включає як українські підрозділи міжнародних компаній, так і туристичних операторів з українським капіталом. У ТОП-9 входять шість туроператорів із світовим ім'ям і три національних тур оператори (табл. 1) [6].

Таблиця 1

**Рейтинг найбільших туроператорів України
(рейтинг туристичних операторів України за кількістю туристів,
відправлених на відпочинок, осіб)[7]**

№ з/п	Назва туроператорів	2019 рік	2020 рік	2021 рік
1.	ANEX Tour	821730	511910	1123538
2.	JoinUP!	1015475	449350	967000
3.	TUI Ukraine	450000	278538	480029
4.	Coral Travel	305000	н.о.*	н.о.*
5.	TPG	420000	81630	280000
6.	TEZ Tour	305000	н.о.*	260000
7.	Компас	152200	94767	259000
8.	Pegas Touristik	152000	н.о.*	н.о.*
9.	Альф	52000	33610	н.о.*
10.	Альянс	9207	5678	42197
11.	Орбіта	15000	9667	16492
12.	Фесрія	15000	7691	15000
13.	Adriatic Travel	26940	5995	13891
14.	Siesta	15000	н.о.*	н.о.*
15.	GTO.UA	н.о.*	н.о.*	10000
16.	Ай Тревел	5077	3795	8592
17.	Ukrainian Global Company (UGC)	5311	1557	6140
18.	Туристичний Клуб	9500	н.о.*	4892
19.	МІСТ-тур	9350	4150	4531
20.	Adria Hit	3500	2000	4000
21.	Eurotrips	7000	1120	н.о.*
22.	Арістея	3528	н.о.*	3050
23.	Зевс Тревел	15268	700	н.о.*

н.о.*- компанії не публікували дані про кількість своїх туристів

Більшість представників дев'ятки є володарями престижних у сфері туризму, беруть участь в українських і міжнародних туроператорських рейтингах і можуть похвалитися довгою історією. Ми відібрали дев'ять кращих туристичних туроператорів по таких критеріях, як кількість відправлених за попередній рік туристів, надійність, позитивні відгуки клієнтів. Як правило, вони мають широкий асортимент і пропонують варіанти відпочинку по масових туристичних напрямках: Туреччини, Єгипту, ОАЕ, Європі і екзотичним країнам. **Екскурсійні оператори** спеціалізуються на організації пізнавальних подорожей для цінителів і любителів історії. Тури із Києва, Одеси, Львова та інших міст – тривалість 4-5 днів (автобусні або з перельотом) дозволяють ознайомитися з визначними пам'ятками одного або декількох міст (або навіть країн). Для таких подорожей туроператори розробляють найбільш зручні маршрути, вибирають готелі і розважальну програму. Все популярніше стають авторські тури, присвячені якій-небудь темі або релаксу [6].

Туроператор об'єднує декілька туристичних послуг в комплексний продукт (туристичний пакет, тур) і продає сформовані тури туристам (безпосередньо або через турагентства). Звичайно до складу пакету входить мешкання, транспортне обслуговування, трансфер від аеропорту або вокзалу до готелю і туристична страховка. Окрім основних послуг, в тур можуть входити додаткові – екскурсії, оренда спорядження і т.д. Як правило, вартість туристичного пакету нижче, ніж при умові самостійного придбання окремих послуг. Крім того, туроператори пропонують тури, «гарячі тури», із знижками до 50% від звичайної ціни. Туроператор створює туристичний продукт. Для цього він укладає договори з готелями, транспортними і трансферними компаніями, страховими компаніями і іншими постачальниками туристичних послуг. Туроператор виступає замовником чартерних рейсів, викупляє блоки місць в готелях і т.д. [8].

Турагентство реалізує (продає) туристичні пакети різних туроператорів. Для цього туристичне агентство укладає туроператором агентські договори. Турагент діє від імені, за дорученням і під контролем туроператора. Зобов'язання по наданню туристичних послуг перед туристами несе туроператор. Крім того, турагентство консулює туристів і підбирає їм тури, а також надає послуги бронювання туристичних пакетів і окремих туристичних послуг (мешкання, квитків, страховок, екскурсій) [9].

Багатопрофільний туроператор масового туризму організовує тури відразу в декілька (або навіть декілька десятків) популярних країн. По найбільш затребуваних напрямках, масові туроператори є замовниками довгих ланцюжків чартерних рейсів або купцями крупних блоків місць на регулярних авіаперельотах. Крім того, він оптом бронює велику кількість номерів в популярних готелях. Це дозволяє вартість перевезення, мешкання, загальну вартість турів і запропонувати масовий продукт за доступною ціною. Нішевий туроператор орієнтований на одне або декілька напрямів або видів відпочинку. Наприклад, він може спеціалізуватися на Балканських країнах або відпочинку на островах, Vip-відпочинку, організації подієвих турів, турів бізнесу, медичному туризмі і т.д. [10].

У своїй ніші такі туроператори є справжніми експертами і надають високоякісний сервіс. Часто (але не завжди) нішеві туроператори можуть запропонувати відмінні ціни, конкуруючи з масовими багато профільними операторами. По кількості обслужених туристів, в ТОП-10 туроператорів України входять: ANEX Tour, JoinUP!, TUI Ukraine, Coral Travel, Pegas Touristik, TEZ Tour, Компас, TPG, Альф, Орбіта [9].

При формуванні турів за рубіж, туроператор укладає договори з постачальниками туристичних послуг у валюті (доларах або євро). Відповідно, ціна сформованого туристичного пакету також розраховується у валюті. При цьому згідно законодавства України, продаж турів може проводитися в національній валюті – гривні. Для перерахунку вартості туру в гривню туроператор використовує встановлений їм самим внутрішній комерційний курс. Він може відрізнятись від курсу НБУ у більшу сторону. Це пов'язано з двома чинниками. По-перше, для оплати послуг іноземних партнерів валюти проводиться по курсу міжбанківського ринку, з урахуванням комісії банків за здійснення операцій. По-друге, туроператор може закладати в комерційний курс ризику коливань вартості валюти [8].

Вся туристична галузь з початком бойових дій практично зупинилася. На момент початку агресії, ніхто не був готовий і не міг навіть такого, розповідає в коментарі РБК-Україна **Олена Жваво**, співзасновник туроператора «TPG». «Ми спочатку трохи розгубилися, анулювали ті тури, які було можливо, просили «заморозити» оплати в готелях до стабілізації обстановки», – говорить вона. Хтось із співробітників виїхав, хтось залишився в Україні. Працювали дистанційно: вирішували питання туристів, що залишилися за кордоном. «Перша декада була дуже жорстка – багато туристів просили пересадити їх на літаки ближче до дому, а менеджери працювали в умовах обстрілу і загрози захоплення Києва», – прокоментувала керівник компанії. За її словами, тоді дуже допомогли партнери: вони приймали безкоштовно наших туристів в готелях. Вивозили у той час туристів по широкій географії країн: Шрі-Ланки, Мальдів, Чехії [11].

Деякі агенти хочуть, щоб тур оператор «TPG» організував тури за кордоном – з Польщі до Туреччини, наприклад. Але зовнішньоекономічна діяльність заморожена – неможливо перевести кошти партнерам, тому такий тур організувати неможливо, пояснює експерт. «У нас є представництва в Польщі, Казахстані. Якщо встане питання, ми перебудовуватимемося. Але поки незрозуміло, який продукт продавати – щоб нас стали продавати поляки, потрібно, щоб вони дізналися про нас, а там достатньо своїх туроператорів. Це величезна праця і дуже великі капіталовкладення», – говорить Олена Жваво. [11].

Компанія «TEZ Tour Україна» продовжує роботу під час війни – співробітники займаються переоформленням бронювань, розрахунками і поточними справами. Проте основна туристична діяльність туроператора поставлена на паузу. «Для того, щоб продовжувати робити бронювання, потрібно переводити кошти за. Тобто наша компанія повинна купувати валюту і переводити її партнерам в інших країнах. Сьогодні це заборонено робити, окрім критичних сфер, до яких туризм не відноситься. Це основна причина, через яку ми змушені були припинити діяльність», – розповіла РБК-Україна представниця компанії «TEZ Tour Україна» [12].

В Україні виїзний туризм став на паузу – є тільки одиничні бронювання: наземне обслуговування, готель комусь забронювати, трансфер організувати, купити квитки по Європі, відзначає в коментарі РБК-Україна **Олег Кулік**, генеральний директор мережі туристичних агентств «Поїхали з нами». У компанії пробують організувати частину менеджерів, щоб вони працювали з казахськими і молдавськими туристами. Поки до роботи повертають по 10-15 менеджерів [13].

«З українською мережею «На канікули» працюємо над відкриттям агентства в Польщі, а через місяць-два плануємо відкритися в Ташкенті. Тобто, з одного боку, розширюємося на схід, з іншою – на захід», – говорить Олег Кулік. Менеджерам з України складно працювати без знання мови, тому компанія підбирає в Польщі співробітників серед українців із знанням польської. На сьогодні у Польщі близько 4 мільйонів українців – хтось біженці, а хтось приїхав з фінансами. Тому розглядаємо також варіант, що нашими клієнтами будуть українці. Хоча бачимо, що туристичний ринок кардинально відрізняється від нашого. Але ми розбираємося і підлаштовуємося під ті умови, які існують», – ділиться планами керівник туристичної компанії [14].

Евакуаційні рейси в країни ЄС й інші держави – ще одна ніша, яку заповнюють туркомпанії з України. Одна з таких – Adriatic Travel з головним офісом в Львові. Компанія спеціалізувалася на екскурсійних турах до Туреччини, Чорногорії, Албанії та інших курортних країн. Зараз же з'явився великий попит на виїзд серед тих, хто виїжджає з України. Найчастіше українці запрошують евакуаційні рейси до Болгарії, Німеччини і Чехії [15]. урператори продовжують працювати всупереч існуючим умовам. Зберегти

свою діяльність намагаються і туристичні агенти, які починають пропонувати свої послуги в організації відпочинку. Багато туристичних агентів шукають можливості відновити роботу в нових умовах і розглядають нестандартні рішення.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі

Організація економічного співробітництва і розвитку (ОЕСР) прогнозує безпрецедентну кризу і скорочення доходів сфери туризму в світі до 45%, у випадку якщо конфлікт продовжиться до вересня, цей показник може досягти 70%. Оскільки сфера туризму є важливою частиною економіки багатьох країн – це призведе до негативного впливу макроекономічних показників країн, в яких сфера туризму найбільш розвинена. Багато країн вжили рішучих заходів з підтримки сфери туризму, проте це може виявитися недостатнім для відновлення туристичного сектора. Однією з головних цілей є підтримка компаній у сфері туризму і їх співробітників.

Література

1. Туризм в Україні. URL: <https://seychas-v-rabote/proekty/turizm-v-m...>
2. Яценко Б.П., Любіцева О.О., Бейдик О.О. Індустрія національного туризму: проблеми формування та сучасний стан. *Економічна і соціальна географія*. Міжвід. наук. зб. К., 2018. Вип. 46. С. 42–46.
3. В Україні спостерігається поступове зростання доходів від туристичного збору. URL: <https://www.unsplash.com/artem-zhukov>
4. Что происходит с турфирмами в Украине. Читайте РБК-Украина в Google News. TRAVEL РБК-Україна. URL: https://www.travel.rbk.ua/ chto_proyskhodyt_s_turfyrmamy_v_Ukrayne/ e-unwto.org/doi/book/
5. Особливості туroperejтингу як виду діяльності. URL: https://www.travel.rbk.ua/piligrim.ua/osoblyvosti_turoperejtnhu_iak_vydu_diial'n.
6. Популярные экскурсионные операторы. URL: https://www.travel.rbk.ua/piligrim.ua/populiarnye_ekskursyonnye_operatory.
7. Рейтинг крупнейших туropераторов. URL: <https://www.travel.rbk.ua/piligrim.ua/spilnota.net.ua/ua/article/id1680/>.
8. Частые вопросы о туropераторах. URL: <https://www.travel.rbk.ua/piligrim.ua>
9. Лучшие туropераторы Украины 2022. Частые вопросы о туropераторах. URL: <https://www.travel.rbk.ua/piligrim.ua/www.ukrinform.ua/rubric-tourism>
10. Где купить туры украинских туropераторов. URL: https://www.travel.rbk.ua/piligrim.ua/www.ukrinform.ua/rubric-tourism/678384/hde_kupyt_tury_ukraynskykh_turoperatorov.
11. Что происходит с турфирмами в Украине. TRAVEL РБК-Україна. URL: <https://www.travel.rbk.ua/mw.com.ua/?oid=17794&sid=13347>.
12. Пауза в туризмі і захист своєї країни. РБК-Україна в Google News. URL: <https://www.travel.rbk.ua/>
13. Мережа агентств припинила бізнес в Білорусі. TRAVEL РБК-Україна. URL: <https://www.travel.rbk.ua/>
14. Турагенти пропонують подорожі з інших країн. Читайте РБК-Україна в Google News. TRAVEL РБК-Україна. URL: https://www.travel.rbk.ua/turahenty_propouuiut_podorozhi_z_inshykh_krain.
15. Евакуаційні рейси Києва на захід країни. Читайте РБК-Україна в Google News. TRAVEL РБК-Україна. URL: https://www.travel.rbk.ua/evakuatsijni_rejisy_Kyieva_na_zakhid_krainy.

References

1. Turyzm v Ukraini. URL: <https://seychas-v-rabote/proekty/turizm-v-m...>
2. Yatsenko B.P., Liubitseva O.O., Beidyk O.O. Industriia natsionalnogo turyzmu: problemy formuvannya ta suchasnyi stan. *Ekonomichna i sotsialna heohrafiia*. Mizhvid. nauk. zb. K., 2018. Vyp. 46. S. 42–46.
3. V Ukraini sposterihaetsia postupove zrostantia dokhodiv vid turystychnoho zboru. URL: <https://www.unsplash.com/artem-zhukov>
4. Chto proshodit s turfirмами v Ukraine. Chitajte RBK-Ukraina v Google News. TRAVEL RBK-Ukrayina. URL: https://www.travel.rbk.ua/ chto_proyskhodyt_s_turfyrmamy_v_Ukrayne/ e-unwto.org/doi/book/
5. Osoblyvosti turoperejtnhu yak vydu diialnosti. URL: https://www.travel.rbk.ua/piligrim.ua/osoblyvosti_turoperejtnhu_iak_vydu_diialn.
6. Populyarnye ekskursionnye operatory. URL: https://www.travel.rbk.ua/piligrim.ua/populiarnye_ekskursyonnye_operatory.
7. Rejting krupnejshih turopераторов. URL: <https://www.travel.rbk.ua/piligrim.ua/spilnota.net.ua/ua/article/id1680/>.
8. Chastye voprosy o turopераторах. URL: <https://www.travel.rbk.ua/piligrim.ua>
9. Luchshie turopераторы Ukrainy 2022. Chastye voprosy o turopераторах. URL: <https://www.travel.rbk.ua/piligrim.ua/www.ukrinform.ua/rubric-tourism>
10. Gde kupit tury ukrainских turopераторов. URL: https://www.travel.rbk.ua/piligrim.ua/www.ukrinform.ua/rubric-tourism/678384/hde_kupyt_tury_ukraynskykh_turoperatorov.
11. Chto proshodit s turfirмами v Ukraine. TRAVEL RBK-Ukraina. URL: <https://www.travel.rbk.ua/mw.com.ua/?oid=17794&sid=13347>.
12. Pauza v turyzmi i zakhyst svoiei krainy. RBK-Ukraina v Google News. URL: <https://www.travel.rbk.ua/>
13. Merezha ahentstv prypynyla biznes v Bilorusi. TRAVEL RBK-Ukraina. URL: <https://www.travel.rbk.ua/>
14. Turahenty propouuiut podorozhi z inshykh krain. Chytaite RBK-Ukrayna v Google News. TRAVEL RBK-Ukraina. URL: https://www.travel.rbk.ua/turahenty_propouuiut_podorozhi_z_inshykh_krain.
15. Evakuatsiini reisy Kyieva na zakhid krainy. Chytaite RBK-Ukrayna v Google News. TRAVEL RBK-Ukraina. URL: https://www.travel.rbk.ua/evakuatsijni_rejisy_Kyieva_na_zakhid_krainy.